

**HUQUQBUZARLIKLARNI BARVAQT OLDINI OLISH FAOLIYATINING YANGI O'ZBEKISTON
TARAQQIYOT STRATEGIYASIDAGI O'RNI**

Raimjonov Boburjon Mo'minjon o'g'li
Toshkent Davlat Yuridik Universitetining
Ixtisoslashtirilgan Filiali

Annotatsiya

Mazkur maqola hozirgi kunda mamlakatimizda jamoat tartibini saqlash va huquqbuzarliklarni oldini olish borasida olib borilayotgan islohatlar, shuningdek yangi O'zbekistonning yangi taraqqiyot strategiyasida belgilab berilgan huquqbuzarliklarni oldini olish, jinoyatchilikka qarshi kurashish va ularni kelib chiqishiga sabab bo'layotgan omillar va shart-sharoitlarni bartaraf etishda jamoat xavfsizligini ta'minlovchi va unda ishtirok etuvchi subyektlarning o'zaro hamkorligini mustahkamlash va bu borada jamoatchilikning faol ishtirokini yanada oshirishning ahamiyatini yoritishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: strategiya, huquqbuzarliklar profilaktikasi, hamkorlik, rag'batlantrish, jamoatchilik, jamoat xavfsizligi.

**РОЛЬ РАННЕГО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ПРАВОНАРУШЕНИЙ В НОВОЙ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ
УЗБЕКИСТАНА**

Аннотация

данная статья посвящена реформам, осуществляемым в настоящее время в нашей стране в сфере охраны общественного порядка и профилактики правонарушений, а также профилактике правонарушений, определенных новой стратегией развития Узбекистана, направлена на освещение важности укрепления взаимодействия субъектов, обеспечивающих общественную безопасность и участвующих в ней, и дальнейшего повышения активного участия общественности в борьбе с преступностью и ликвидации факторов и условий, способствующих ее возникновению.

Ключевые слова: стратегия, профилактика правонарушений, сотрудничество, стимулирование, общественность, общественная безопасность.

**THE ROLE OF EARLY CRIME PREVENTION IN THE NEW DEVELOPMENT STRATEGY OF
UZBEKISTAN**

Abstract

This article is devoted to the reforms currently being implemented in our country in the field of public order protection and crime prevention, as well as the prevention of offenses defined by the new development strategy of Uzbekistan, aimed at highlighting the importance of strengthening the interaction of actors ensuring public safety and participating in it, and further increasing the active participation of the public in the fight against crime and the elimination of factors and conditions contributing to its occurrence.

Keywords: strategy, crime prevention, cooperation, stimulation, public, public safety.

Ma'lumki, jamoat tartibini saqlash, fuqarolar xavfsizligini ta'minlash, aholining huquqiy madaniyati va ongini oshirish, shaxsning hayoti, sog'lig'i, sha'ni, qadr-qimmati va mol-mulkini turli tajovuzlardan himoya qilishda profilaktika inspektorlarining o'rni muhim ahamiyatga egadir. Fuqarolarning tinchligi va osoyishtaligini, ularning xavfsizligini ta'minlashda mahalla hududida xizmat faoliyatini olib boruvchi profilaktika inspektorlarining doimiy ravishda xalq bilan birga bo'lishi huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olishda o'z samarasini bermoqda. Huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish sohasida «Barcha sa'y-harakatlar inson qadri uchun» ezgu g'oyasi asosida har bir mahalla kesimida qonun ustuvorligini, fuqarolarning huquq va manfaatlarini ishonchli himoya qilinishini ta'minlashda huquqbuzarliklarni barvaqt oldini olish faoliyatini tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Barchamizga ma'lumki, huquqbuzarlik ijtimoiy ma'noda jamiyat, fuqarolar va jamoat birlashmalarining huquq va manfaatlariga xavf tug'dirishga qodir xulq bo'lib, u ijtimoiy munosabatlarning rivojlanishini qiyinlashtiradi va ularning buzilishiga sabab bo'ladi. Buning oqibatida jamiyatda turli darajadagi ko'ngilsizliklar yuz bera boshlaydi. Bir huquqbuzarlikka o'z vaqtida chora ko'rmaslik ikkinchi og'irroq turdagi huquqbuzarlikni keltirib chiqaradi va buning oqibatida davlat va jamiyat manfaatlariga putur yetadi.

Mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab, mamlakatimizda huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish borasida kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilib, mamlakatda huquq-tartibotni ta'minlashda ijobiy natijalarga erishildi. Lekin aksariyat hollarda huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshirish faqat huquqni muhofaza qiluvchi organlarning vazifasi sifatida baholanib qolinayotgan holatlar ham uchrab turibdi. Aslida, huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshirish, nafaqat huquqni muhofaza qiluvchi organlarning, balki jamoat tashkilotlari, fuqarolarni o'zini o'zi boshqarish organlari, oila va ta'lim muassasalarining hamkorlikdagi faoliyati hisoblanadi va u o'z ichiga huquqiy, ijtimoiy, tarbiyaviy jarayonlarni oladi. Bizning fikrimizcha, sodir etilayotgan yoki sodir etilishi mumkin bo'lgan huquqbuzarliklar yohud jinoyatlarni profilaktika inspektorlariga qaraganda fuqarolar yoki boshqa bir yuridik shahslar oldinroq payqashadi, lekin bunga aksariyat hollarda befarq munosabatda bo'lishlarining sababidan o'zlari ham jabirdiyda bo'lib qolishadi. Yuqorida ta'kidlab o'tkanimizdek huquqbuzarliklarni oldini olish va jinoyatchilikka qarshi kurashish faqatgina huquqni muhofaza qiluvchi organlarning vazifasi degan qarash mavjud, ammo sodir etilayotgan huquqbuzarliklarni oldini olishda huquqni muhofaza qiluvchi organlar bilan bir yoqadan bosh chiqarib harakat qilinsa bu albatta o'z samarasini beradi. Bundan tashqari, huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashishda faol ishtirok etgan fuqarolar yoki yuridik shaxslar O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-yanvardagi 15-son qarori[1] bilan tasdiqlangan «Fuqrollar va jamoat tashkilotlarini huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashishdagi faol ishtiroki uchun rag'batlantirish tartibi to'g'risida»gi nizom qoidalariga binoan rag'batlantiriladilar bu esa o'z navbatida fuqarolarning sodir etilishi mumkin bo'lgan ko'ngilsiz xolatlarni barvaqt oldini olishda yanada faol bo'lishga undaydi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 29 noyabridagi

“O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi farmonida[2] jamoat xavfsizligini ta'minlash tizimi jamoat xavfsizligini

ta'minlovchi va unda ishtirok etuvchi sub'ektlardan iboratligi alohida qayd etilgan bo'lib, unga ko'ra jamoat xavfsizligini ta'minlovchi quyidagi 10 ta asosiy subyektlar belgilangan:

<ul style="list-style-type: none"> ➤ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi; ➤ Ichki ishlar vazirligi; ➤ Milliy gvardiya; ➤ Favqulodda vaziyatlar vazirligi; ➤ Davlat xavfsizlik xizmati; ➤ Bosh prokuratura; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sog'liqni saqlash vazirligi; ➤ Mahalla va oilani qo'llab-quvvatlash vazirligi; ➤ Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi; ➤ mahalliy davlat hokimiyati organlaridan iborat.
--	---

Shuningdek boshqa davlat organlari va tashkilotlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, nodavlat notijorat tashkilotlar va fuqarolar jamoat xavfsizligini ta'minlashda ishtirok etuvchi sub'ektlar xisoblanadilar. Yuqoridagilardan shuni hulosa qilib aytishimiz mumkinki, huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshirishda va jinoyatchilikka qarshi kurashishda nafaqat huquqni muhofaza qiluvchi organlar balki, jamoat tashkilotlari, fuqarolarni o'zini o'zi boshqarish organlari va ta'lim muassasalari xam birdek mas'uldirlar.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoev prezidentlik lavozimiga kirishgan dastlabki davrdan boshlab, huquqbuzarliklarliklarning varvaqt oldini olishga asosiy e'tiborni qaratish lozimligini takidlab shunday degan edi:

«Biz "Adolat – qonun ustuvorligida" degan tamoyil asosida jamiyatimizda qonunga hurmat, huquqbuzarlik holatlariga murosasizlik hissini kuchaytirishga qaratilgan ishlarimizni jadal davom ettiramiz. Bu borada huquqbuzarlik holatlarining oldini olishga alohida e'tibor qaratiladi. Buning uchun avvalo, mahalla imkoniyatlaridan keng foydalanish, profilaktika inspektorlarining ish samarasi va ma'suliyatini oshirish, ular uchun munosib xizmat va turmush sharoitini yaratib berish choralarini ko'rishimiz darkor» [3]. Buning natijasi o'laroq, 2017-yil 10-aprelda «Ichki ishlar organlarining faoliyati samaradorligini tubdan oshirish, jamoat tartibini, fuqarolar huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ishonchli himoya qilishni ta'minlashda ularning mas'uliyatini kuchaytirish chora tadbirlari to'g'risida»gi

5005-sonli farmoni[4] qabul qilindi. Unda huquqbuzarliklarliklarning barvaqt oldini olish bo'yicha ishlar asosan, sodir etilgan g'ayri qonuniy qilmishlarning oqibatlariga qarshi kurashishdan iboratligi, huquqbuzarliklarni barvaqt oldini olish, ularni sodir etish sabablari va shart-sharoitlarini chuqur tahlil qilish, aniqlash va bartaraf etish bo'yicha tizimli va samarali chora-tadbirlar yetarli darajada tashkil etilmaganligi e'tirof etib o'tilgandi va shu bilan birga ushbu kamchiliklarni bartaraf etish borasida amalga oshirilishi lozim bo'lgan vazifalar belgilab berildi.

Jinoyatchilikning oldini va huquqbuzarliklar profilaktikasi jinoiy huquqiy jazolar orqali emas, balki huquqbuzarliklarni barvaqt oldini olish ularni sodir etilish sabab va sharoitlarini aniqlash hamda bartaraf etish chora tadbirlarini qo'llash orqali amalga oshiriladi, bular esa hududiy profilaktika inspektorlari zimmasiga huquqbuzarliklarning sodir etilishiga imkon yaratuvchi ijtimoiy hayotning barcha soxalaridagi voqyea-hodisalar va jarayonlarni bilishni va doimiy tahlil qilib boriishdek mas'uliyatitli vazifani yuklaydi. Xususan, kriminogen vaziyatni chuqur o'rganish, uni tahlil

qilish va aniqlangan huquqbuzarliklarning omillarini joyida barvaqt bartaraf etish orqali barqaror vaziyatni ta'minlashdan iborat bo'ladi.

2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasida[5] jinoyatchilikka qarshi kurashish va huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish borasidagi faoliyatni muvofiqlashtirish, diniy ekstremizm, terrorizm va uyushgan jinoyatchilikning boshqa shakllariga qarshi kurashish bo'yicha tashkiliy-amaliy choralarni kuchaytirish, korrupsiyaga qarshi kurashishning tashkiliy-huquqiy mexanizmlarini takomillashtirish va samaradorligini oshirish, aholining huquqiy madaniyati va ongini yuksaltirish, bu borada davlat tuzilmalarining fuqarolik jamiyati institutlari, ommaviy axborot vositalari bilan o'zaro samarali hamkorligini tashkil etish bilan bog'liq aniq vazifalar belgilangan edi. Qayd etish joizki, o'tgan vaqt davomida Prezidentimizning bevosita rahbarligi va tashabbuslari asosida fuqarolarning tinch va farovon hayot kechirishini ta'minlash, huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish, jinoyatchilikka qarshi kurashish borasida salmoqli ishlar amalga oshirildi.

2022-yilning 28 yanvarda jamoat xavfsizligini ta'minlash, huquqbuzarliklarning sodir etilishiga sabab bo'lgan shart-sharoitlarni o'z vaqtida aniqlash va bartaraf etishning samarali tizimini yanada takomillashtirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni[5] qabul qilindi. Ushbu farmonda huquqbuzarliklarning oldini olish tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish masalasiga aloxida e'tibor qaratilgan bo'lib, unga ko'ra:

1. Jinoyat va ma'muriy huquqbuzarlik haqida xabar berish va ularni ro'yxatga olishning **«e-huquqbuzarlik» yagona avtomatlashtirilgan axborot tizimini** joriy etish;
2. Bir yil davomida takroran sodir etilishi og'irlashtiruvchi holat sifatida baholanadigan ma'muriy huquqbuzarliklarni sodir etgan shaxslarning hisobini bir yil davomida yuritish va **muddat o'tishi bilan avtomatik ravishda hisobdan olib tashlash** tartibini yo'lga qo'yish;
3. Jamoat tartibini saqlash bo'yicha **patrullik xizmati faoliyatini tubdan** takomillashtirish;
4. Zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etgan holda **fuqaroni ichki ishlar bo'limiga tekshirish uchun olib borish amaliyotidan** voz kechish;
5. Yo'l infratuzilmasini takomillashtirish va xavfsiz harakatlanish sharoitlarini yaratish orqali **yo'llarda avariya va o'lim holatlarini qisqartirish**;
6. Harakatni **boshqarish tizimini to'liq raqamlashtirish** va jamoatchilikning ushbu sohadagi ishlarda keng ishtirokini ta'minlash kabi vazifalar belgilab berildi.

Xulosa qilib aytganda, bugungi kunda huquqbuzarliklarni barvaqt oldini olish borasida olib borilayotgan barcha islohotlar «Barcha sa'yi-harakatlar inson qadri uchun» ezgu g'oyasi asosida jamiyat a'zolarining tinchligi va osoyishtaligini ta'minlash, fuqarolarning sarsongarchilik xolatlarini oldini olish, ularning davlat organlari, shu jumladan xuquqni muhofaza qiluvchi organlariga bo'lgan ishonchini oshirish, shaxs, jamiyat va davlatga yetkazilishi mumkin bo'lgan zararlarni oldini olish, huquqbuzarliklar sodir etilish holatlarini kamaytirish, fuqarolarning normal turmush tarzini ta'minlashga qaratilganligin bu esa mamlakatimizda qonun ustuvorligini taminlash shaxs, jamiyat va davlat xuquq va manfaatlarini ishonchli himoya qilish borasida olib borilayotgan islohotlarning yangi bosqichga ko'tarilganligidan dalolat beradi.

Foydalanilgan Adabiyotlar Va Internet Saytlar

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-yanvardagi 15-son qarori bilan tasdiqlangan «Fuqrollar va jamoat tashkilotlarini huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashishdagi faol ishtiroki uchun rag'batlantirish tartibi to'g'risida»gi nizom;
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 29 noyabridagi "O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni;
3. Shavkat Mirziyoev. "Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi". O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzasi./ Xalq so'zi., 2016., № 243 (6678) B.1-3;
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 10-aprelda «Ichki ishlar organlarining faoliyati samaradorligini tubdan oshirish, jamoat tartibini, fuqarolar huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ishonchli himoya qilishni ta'minlashda ularning mas'uliyatini kuchaytirish chora tadbirlari to'g'risida»gi 50/05-sonli farmoni;
5. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi;
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmon.
7. Khasanovna, A. A., Sharafitdinovna, K. K., & Sharafitdinovna, K. N. (2022). THE ROLE OF COMMUNICATION CULTURE IN THE FIELD OF CRIME PREVENTION AND PUBLIC SAFETY. *The American Journal of Political Science Law and Criminology*, 4(02), 31-37.
8. Jaxongir o'g'li, N. J. (2022). UYUSHGAN JINOYATCHILIKKA QARSHI KURASHNING UMUMIY MASALALARI. *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences*, 2(4), 125-131.
9. Арипова, А. Х. (2021). Нутқ моҳиятини ташкил этувчи муҳим восита. *Scientific progress*, 1(6), 243-264.
10. Арипова, А., Убайдуллаев, С., Махмудхужаев, Ж., & Бобохонов, Ш. (2021). Идея совершенной и всесторонне развитой личности как социокультурный феномен в развитии человека. *Science and Education*, 2(4), 522-526.
11. Арипова, А. Х. (2021). ЛИНГВО-КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ И ЭТНО ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИСТОРИИ УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКА. *Scientific progress*, 1(6), 379-390.
12. Арипова, А. Х., & Ходжаева, Х. Ш. (2021). Буюк сўз санъаткори Алишер Навоийнинг серқирра ижодий мероси. *Scientific progress*, 1(6), 223-233.
13. Арипова, А. Х. (2021). ШАРҚНИНГ БУЮК НОТИҚЛАРИ. *Scientific progress*, 2(1), 738-748.
14. Абдужалилов, Д., & Арипова, А. (2021). КУЛЬТУРА ОБЩЕНИЯ СОТРУДНИКОВ ОВД. *Scientific progress*, 2(1), 328-332.
15. Aripova, A. K., & Khodjaeva, K. S. (2021). Hazrat Alisher Navoi a great representative of the art of speech. *Scientific progress*, 1(6), 234-242.
16. Арипова, А. (2002). Нотиқлик нутқининг лисоний-услугий воситалари. Филол. фан. номз. дис.

17. Aripova, A. K. (2020). Ancient Uzbek Tribes And Clans Inhabiting In Central Asia. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 2(09), 384-394.
18. Aripova, A. K., & Khodjayeva, K. S. (2020). The ideal appearance of a modern teacher. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 10(11), 1816-1821.
19. Khasanovna, A. A. (2021). The Live Word Is An Important Tool That Constitutes The Content-Essence Of The Oratory Art. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 3(02), 417-434.
20. Aripova, A., Khodjayeva, K., & Yuldasheva, N. (2020). Methods, aspects and components of teaching the Uzbek (Russian) language as a foreign language on the experience of foreign students. *Journal of Critical Reviews*, 7(4), 393-398.
21. Арипова, А. Х. (2021). Нутқ моҳиятини ташкил этувчи муҳим восита. *Scientific progress*, 1(6), 243-264.
22. Sardorbek, G. (2020). KORRUPSIYAGA QARSHI KURASH TUSHUNCHASINI O'RGANISHNING NAZARIY MASALALARI. *Academic research in educational sciences*, (4), 1060-1064.